

Utvärdering av Utökade hembesök i Göteborg

2018-12-10

Göteborgsregionen (GR) består av 13 kommuner som har valt att jobba tillsammans. Vi driver utvecklingsprojekt, har myndighetsuppdrag, forskar, ordnar utbildningar och är storstadsregionens röst i Västsverige, bland mycket annat. I våra nätverk träffas politiker och tjänstepersoner för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar. Allt för att regionens en miljon invånare ska få ett så bra liv som möjligt.

Göteborgsregionen 2018
FoU i Väst
Box 5073, 402 22 Göteborg
gr@goteborgsregionen.se
www.goteborgsregionen.se/valfard
Lisbeth Lindahl

Innehåll

Inledning och bakgrund	4
Utökade hembesök.....	4
Syfte	7
Frågor	8
Genomförande	8
Vetenskaplig metod	9
Kunskapsspridning	9
Återrapportering till uppdragsgivaren	9
Extern kunskapsspridning.....	10
Etiska frågeställningar	10
Hantering av personuppgifter	10
Tidplan	10
Aktivitet	11
Tid.....	11
Villkor för genomförande	11
Kostnad.....	11

Inledning och bakgrund

Utvecklingscentrum för barns psykiska hälsa vid Västragötalandsregionen (VGR) har kontaktat Göteborgsregionen, FoU i Väst med en fråga om extern utvärdering av en satsning på utökade hembesök för förstagångsföräldrar i prioriterade områden i Göteborg. De utökade hembesöken kommer att ges av sjuksköterskor inom barnhälsovården (BHV) samt socionomer som arbetar med ett familjecentrerat arbetssätt. Antalet hembesök utökas till sex i stället för två hembesök som annars är rutin.

Programmet Utökade hembesök utgår från Rinkebymodellen som har visat positiva effekter. Arbetet i Göteborg har påbörjats under 2018. Utvärderingen är tänkt att starta i januari 2019 och pågå i två år.

Göteborgsregionen, FoU i Väst är en mötesplats för forskning och praktik som ska stödja kunskapsutveckling och kunskapsspridning samt utgöra ett stöd för kunskapsbaserad verksamhetsutveckling.

FoU står för Forskning och Utveckling – praktiktäna forskning och forskningsbaserat utvecklingsarbete. Vi är en resurs för yrkesverksamma och beslutsfattare i de 13 medlemskommunerna i Göteborgsregionen (GR).

Göteborgsregionen, FoU i Väst stärker kunskapsutvecklingen inom välfärdsområdet genom att systematisera och utveckla ny kunskap samt visa på goda exempel. Detta sker bland annat genom:

- följeforskning
- implementeringsstöd
- utvärderingar
- kartläggningar
- stöd i egenutvärdering
- kunskapssammanställningar
- utbildningsinsatser

Göteborgsregionen, FoU i Väst arbetar med projekt som är av intresse för GR-kommunerna i stort. Utvärderingen av Utökade hembesök knyter an till ett par samhällsutmaningar som har pekats ut som viktiga för Göteborgsregionens arbete: ”Goda livsvillkor och framtidsutsikter för barn och unga” samt ”En inkluderande region för goda livsvillkor hela livet” (Verksamhetsinriktning 2017–2019 samt Budget 2018 för Göteborgsregionens kommunalförbund).

Utökade hembesök

Utökade hembesök initierades av politikerna i Hälso- och sjukvårdsnämnden i VGR samt i Göteborgs Stad. Satsningen på detta program har inspirerats av ett arbete som har pågått sedan 2013 i Rinkeby (Rinkebymodellen) som har visat goda resultat bland annat i form av ökad vaccinationsgrad samt en tendens till minskad konsumtion av akutsjukvård. Programmet uppfattas även ha bidragit till ökad trygghet i den egna

föräldrarollen, ökad kunskap om det svenska samhället och samhällets stöd för föräldraskap (Marttila m. fl., 2017)¹.

Syftet med satsningen på Utökade hembesök är:

Att främja goda uppväxtvillkor genom att ge varje barn möjlighet till en bra start i livet, med utgångspunkt i det familjecentrerade arbetssättet. Med barnets bästa i fokus och med öppenhet för familjens kultur och kompetens syftar hembesöken till att stärka föräldrars tillit till den egna förmågan, öka familjens delaktighet i samhället, samt att tidigt upptäcka familjer med behov av extra stöd, och kunna erbjuda det. (Utökade hembesök Göteborg. Utvärdering 2018, sid 2)

Insatsen skall ges till familjer i områden som av polismyndigheten har definierats som ”särskilt utsatta”. Detta grundar sig på att programmet har sin utgångspunkt i proportionell universalism. Med detta menas en jämlikhetstanke som utgår från att graden av insatser bör matcha hur stora behov en grupp eller individ har. De områden som inkluderas och har tackat ja till att medverka i satsningen är:

- Angered: Lövgärdet, Hammarkullen, Hjällbo och Gårdsten
- Östra Göteborg
- Västra Göteborg: Tynnered, Opalatorget, Näset²
- Västra Hisingen: Biskopsgården

Utvecklingscentrum för barns psykiska hälsa leder arbetet med att genomföra programmet Utökade hembesök. Detta centrum är en del av Närhälsan i Västra Götalandsregionen (VGR) som bedriver utbildning och utveckling inom detta område. Här finns projektledaren för implementeringen, programansvarig och utbildare.

Utökade hembesök är även en del av Central barnhälsovård i VGR som har i uppdrag att utveckla verksamheten inom BHV samt Jämlikt Göteborg som har Göteborgs Stad som huvudman.

Jämlikt Göteborg har som uppdrag att verka för minskade skillnader i livsvillkor för ökad sammanhållning, tillit och delaktighet i staden. Ett fokusområde handlar om att minska skillnaderna i barns livsvillkor och hälsa där ett område handlar om att ge de minsta barnen mellan 0 till 6 år ”En god start i livet”. Detta arbete inkluderar olika satsningar, bland annat på ett familjecentrerat arbetssätt (FCA) och familjecentraler. Utökade hembesök kommer att integreras som en del av det familjecentrerade arbetssättet.

Utökade hembesök bygger på samverkan mellan organisationer och professioner. Till bakgrunden hör att det finns ett upparbetat samarbete mellan Göteborgs Stad och VGR sedan tidigare genom samverkansorganet ”Kommun och sjukvård. Samverkan

---

¹ Marttila, A., Lindberg, L., Burström, K., Kulane A. & Burström, B. (2017). Utökad hembesöksprogram för förstagångsföräldrar – samverkan mellan Rinkeby BVC och föräldrarådgivare inom Rinkeby–Kista socialtjänst. Slutrapport utvärdering 2017. Stockholm: Karolinska institutet.

² Pga. det närområdesansvar som BHV har kommer även Näset att ingå i satsningen, även om detta område inte är ett prioriterat område. På övergripande nivå kommer utvärderingen behöva särbehandla data från just Näset för att inte dra felaktiga slutsatser om satsningen.

i Göteborgsområdet” vilket skapar goda förutsättningar för implementeringen av programmet.

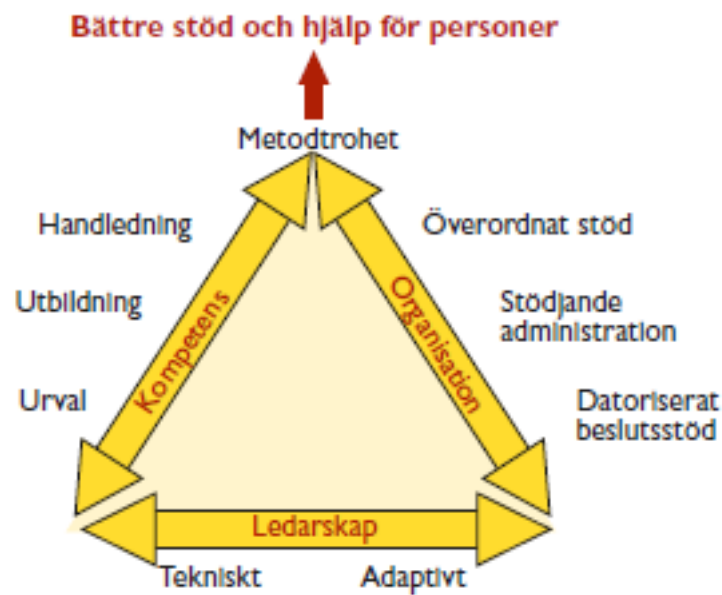
Den teoretiska ramen för satsningen är:

- Proportionell universalism
- Nurturing Care
- Implementeringskvalitet

Nurturing Care är ett ramverk framtaget av WHO för hälsofrämjande insatser med fokus på barnets första tid i livet. Ramverket inkluderar fem komponenter vilka är god hälsa, adekvat nutrition, lyhörd omsorg, trygghet och säkerhet samt möjligheter till tidig stimulans/lärande (se figuren nedan).

Med implementeringskvalitet menas att programmet kommer att implementeras med utgångspunkt från ett antal faktorer som antas bidra till god implementering. Dessa faktorer handlar om en medvetenhet om betydelsen av kompetens, organisation och ledarskap för implementeringen av ett nytt program (se figuren nedan).

De utökade hembesöken kommer att genomföras av team bestående av en BHV-sjuksköterska och en socionom som arbetar utifrån ett förebyggande perspektiv. Dessa team är knutna till det familjecentrerade arbetssättet i de berörda stadsdelarna. Besöken kommer att erbjudas till samtliga föräldrar i de utvalda områdena som antingen är förstagångsföräldrar eller har fött sitt första barn i Sverige (trots att det finns äldre syskon i familjen).

Syfte

Syftet med utvärderingen är att beskriva utvecklingen av Utökade hembesök i Göteborg, det vill säga hur Rinkebymodellen implementeras i Göteborg. Vidare är syftet att beskriva upplevelser av detta program samt vilka resultat och potentiella effekter programmet kan få på kort och längre sikt, både för samhället och för individen. Ett tredje syfte är att särskilt belysa socialtjänstens roll och betydelse i de utökade hembesöken program då det psykosociala perspektivet inte har varit särskilt belyst i tidigare utvärdering (Marttila m fl., 2017).

Relativiseringen i resultat hänför sig till att utvärderingen endast sträcker sig över programmets första två år, vilket gör det svårt att uttala sig om effekter. Utvärderingen kommer att kunna uttala sig om programmets innehåll och resultat över den tidsperiod som utvärderingen pågår. Utvärderingen kommer att använda sig av statistik som har tagits fram från centrala barnhälsovården samt Jämlikt Göteborg för att skapa en baslinjemätning. Dessa indikatorer kommer att kunna användas som jämförelsemått över tid. Vilka indikatorer som skall ingå i utvärderingen kommer att bestämmas efter att en programteori har formulerats i samarbete med uppdragsgivarna.

Mer konkret handlar utvärderingen om:

- Att tydliggöra vad Utökade hembesök bygger på för logik, t.ex. genom att lyfta fram programteorin/idén³ bakom den,
- Att jämföra programmet med dess utgångspunkt Rinkebymodellen,
- Att undersöka om programmet bidrar till dess målsättning att stärka föräldrars tillit till den egna förmågan, öka familjens delaktighet i samhället, att tidigt upptäcka familjer med behov av extra stöd samt erbjuda detta stöd,
- Att synliggöra hur modellen genomförs i praktiken, t.ex. hur familjer rekryteras, vilka familjer som rekryteras, vad som sker i hemmet, vilket stöd som erbjuds etc.,
- Att synliggöra hur modellen uppfattas av berörda: personal, den operativa arbetsgruppen och föräldrar,
- Att undersöka programmets potentiella effekter jämfört med baslinjemätningen.

Forskarens input möjliggör reflektion över interventionen samt dess väntade och oväntade resultat. Den möjliggör också, vid behov, justering av interventionen under ”resans gång”, dvs. att reflektion kombineras med handling och aktiviteter. Uppdraget kommer att preciseras mer i dialog med uppdragsgivaren.

Frågor

- Hur ser programteorin ut för Utökade hembesök?
- Hur har implementeringen av modellen genomförts? (processer)
- Vad finns det för likheter/skillnader i förhållande till Rinkebymodellen? (programtrohet)
- Hur upplevs arbetet med Utökade hembesök? (BHV-sköterskor, socionomer)
- Vilken roll får socialtjänsten i ett uppsökande arbete med fokus på föräldrastöd?
- Hur upplever föräldrarna Utökade hembesök?

Genomförande

Uppdraget kommer att preciseras mer i detalj i dialog med uppdragsgivaren efter att en preliminär programteori har formulerats. Det är viktigt att utvärderingen förankras i aktuella grupper, såsom styrgrupp, utvärderingsgrupp samt i de team som kommer att vara involverade. Detta förankringsarbete har till viss del påbörjats i november 2018 och kommer att fortsätta under 2019.

---

³ Med programteori menas en beskrivning av programmet utifrån dess antaganden, resurser, aktiviteter och resultat (effekter) som beskriver hur allt är tänkt att hänga samman.

Lisbeth Lindahl, leg psykolog och forskare kommer att ansvara för utvärderingen. Ytterligare personer vid GR, FoU i Väst kommer att medverka utifrån sina specifika kompetenser, bland annat Anna Melke, Cornelia Björk och Ulf Axberg⁴.

För att kunna beskriva resultat och potentiella effekter av programmet kommer den externa utvärderingen vara beroende av tillgång på uppgifter i form av statistik och data som samlas in i kvalitetssäkringssyfte. Vilka uppgifter som är av intresse för den externa utvärderingen kommer att preciseras efter att den initiala programteorin har formulerats i januari-februari 2019.

Utvärderingen av de utökade hembesöken ska också beakta den pågående uppföljningen som sker parallellt av det familjecentrerade arbetssättet med stöd av FoU-Väst.

Vetenskaplig metod

Utvärderingen kommer huvudsakligen att genomföras utifrån en programteoretisk ansats. Den initiala programteorin kommer att skapa en fond gentemot vilken det insamlade resultatet kan ställas.

Utvärderingen kommer att inkludera olika typer av datainsamlingsmetoder såsom dokumentanalys, intervjuer, fokusgrupper och observationer.

Intervjuer/fokusgrupper kommer att genomföras med personal i teamen och i projektgruppen. Intervjuer kommer även att genomföras med föräldrar som har deltagit i satsningen. Observationer vid olika slags möten med personal som ingår i programmet samt observationer av hembesök ingår också.

En webbenkät planeras skickas ut till samtliga team-medlemmar vid olika tidpunkter under utvärderingens gång för att kunna beskriva processer och lärdomar över tid.

Kunskapspridning

Utvärderingens resultat kommer att kunna presenteras muntligen till exempel vid nätverksträffar, seminarier, konferenser, nämndsammanträden för politiker och liknande.

Mot slutet av år 2020 kommer resultatet att presenteras i en skriftlig rapport som kommer att ges layout och publiceras på webben. Resultatet kan även komma att resultera i en eller flera vetenskapliga artiklar.

Återrapportering till uppdragsgivaren

Forskarna kommer att kunna dela med sig av reflektioner och preliminära resultat från utvärderingen under tiden som den pågår. Dessa redovisningar sker i form av delavstämningar vid tidpunkter som bestäms i överenskommelser med uppdragsgivaren.

---

⁴ Anställd vid Psykologiska institutionen, Göteborgs Universitet och FoU i Väst.

I kostnaden ingår layout av en digital rapport. Kostnaden inkluderar även muntliga presentationer av slutresultatet vid max fyra tillfällen.

Extern kunskapsspridning

Göteborgsregionen, FoU i Väst använder sig av olika kanaler för kunskapsspridning: nätverk, seminarier, konferenser, skriftliga rapporter, film, nyhetsbrev, sociala medier, den egna webbplatsen samt Föreningen FoU Välfärds kommunikationskanaler.

Resultat från utvärderingen av Utökade hembesök kommer att vara av intresse för chefer och personal inom Göteborgs Stad bl.a. socialtjänsten och Jämlikt Göteborg, Närhälsan inklusive Mödra- och Barnhälsovården med flera organisationer. Resultat från utvärderingen kommer att spridas både lokalt, regionalt och nationellt till olika intressenter som SKL, Karolinska Institutet och de andra kommuner i landet som håller på att implementera Rinkebymodellen. Vetenskaplig publicering sker i internationell tidskrift.

Etiska frågeställningar

GR följer etiska principer och lagar som reglerar och ställer krav på att forskningen inte skadar individer. Utifrån lagen om etikprövning av forskning som avser människor (SFS nr. 2008:192 och SFS nr. 2003:460) bedömer vi om forskningen kräver tillstånd från Regionala etikprövningsnämnden (EPN). GR ansöker om etiskt tillstånd från EPN för all forskning som innefattar behandling av känsliga personuppgifter och personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelse som innefattar brott. Det gäller oavsett om den enskilde lämnat sitt uttryckliga samtycke eller inte. GR ansöker även om tillstånd från EPN för forskning som utförs med metoder som innebär uppenbar risk att skada forskningspersonen.

Då denna utvärdering kommer att innehålla känsliga uppgifter samt inkludera en utsatt målgrupp kommer en etikprövning av utvärderingen behöva göras innan den empiriska datainsamlingen startar.

Hantering av personuppgifter

Utvärderingen kommer att innehålla personuppgifter i form av ljudupptagningar av intervjuer med mera. Hantering av personuppgifter på GR regleras av General Data Protection Regulation (GDPR) och lagen om etikprövning (SFS nr. 2008:192 och SFS nr. 2003:460). GR:s integritetspolicy, <https://grkom.se/integritetspolicy>, beskriver hur vi samlar in, använder, sparar, lämnar ut och skyddar personuppgifter. Dataskyddsombud är Nicholas Singleton: nicholas.singleton@goteborgsregionen.se.

Tidplan

Utvärderingen påbörjas i januari 2019 och avslutas i december 2020.

Aktivitet	Tid
Förberedelser och initial programteori	januari 2019
Etikprövning	januari 2019
Datainsamling och analys år 1	februari 2019 – december 2019
Delavstämning 1	juni 2019
Delavstämning 2	december 2019
Datainsamling och analys år 2	januari – september 2020
Delavstämning 3	juni 2020
Analys och skrivande	okt-dec 2020
Slutrapport och muntlig presentation av resultatet	december 2020

Villkor för genomförande

Utvärderingen är beroende av en fungerande dialog med uppdragsgivarna. Kontaktpersoner för utvärderingen kommer att vara Julie Lundgren som är ansvarig för utvärderingen av Utökade hembesök samt Nina Åkeson, Processledare Skapa god start i livet och goda uppväxtvillkor, Jämlikt Göteborg

Utvärderingens upplägg är även avhängigt Etikprövningsmyndighetens godkännande. Den prövningen kommer att bestämma om upplägget kan genomföras enligt våra önskemål eller måste modifieras.

Kostnad

Kostnaden för utvärderingen uppgår till 800 000 kronor exkl. moms per år. Total kostnad för utvärderingen är 1,6 miljoner kronor exkl. moms för åren 2019–2020.

Detta belopp inkluderar personalkostnader, etikprövning, eventuell tolkkostnad, resekostnader, publikationskostnader och samtliga omkostnader i enlighet med de villkor som framgår av denna utvärderingsplan.